

Básnické zbierky, knihy etúd a aforizmov

Potreba visieť. Bratislava, Slovenský spisovateľ, 1968.

Nebeský policajt. Bratislava, Slovenský spisovateľ, 1969.

Rozhovor. Bratislava, Smena, 1975.

Delta. Bratislava, Slovenský spisovateľ, 1979.

Odniesť si oheň z horiaceho domu. Bratislava, Slovenský spisovateľ, 1989.

Malé maléry. Bratislava, Slovenský spisovateľ, 1990.

Zberateľ hodín. Bratislava, Slovenský spisovateľ, 1992.

Muž menom Jób. Bratislava, Slovenský spisovateľ, 1993.

Etudy. Bratislava, Odkaz, 1999. (1. časť zbierky aforizmov)

Listy zo záhrady Eden. Bratislava, Ikar, 2004

Próza

Denník nebožtíka. Bratislava, Slovenský spisovateľ, 2001.

Dráma

Smrť v Aténach (4 hry). Bratislava, Slovenský spisovateľ, 2000.

Pôvodné rozhlasové hry

Tá, ktorá zomiera posledná (1978 a 1993), Prosím vás, inšpektor, nenechajte ma zomrieť (1979), Generál sa hrá (1979), Vytiahnuť človeka z vody (1979), Záznam spred potopy (1980), Šťastné kráľovstvo (1980), Chlapec zo Stradtfordu (1982), Don Juan na sídlisku (1982), Pohľad pomaly žltnúceho oka (1983), Krajina Liliput (1984), Odsúdenie Sokrata (1984), Polhodina pravdy (1984), Horúčka doktora Semmelweisa (1985), Potkan (1985), Blázon z Manche (1988), Harmonikár (1988), Muž menom Jób (1989), V ringu (1989), Čo si narobil, Héraklés! (1994), Smrť v Aténach (1996), Utrpenie Mikuláša Horna (1996), Interview (1999), Tahiti (2000), Prst (2001), Šibeničné pole (2003), Brat (2004)

Adaptácia pre divadlo

Interview: život básnika v skratke. Divadlo a.ha, (2002)

BÁSNIK MENOM „PIERRE“ SAMUEL ABRAHÁM

Peter Gregor sa dožíva šesťdesiatky. Je celkom možné, že sa na mňa nahnevá, že to iným alebo jemu pripomínam. V každom prípade, tento blok o ňom nie je jeho autorizovaná oslava, ale pocta. „Obet“ nech si s ňou naloží ako chce a vie. Ak by sa aj urazil, vôbec by mi to neprekážalo. Gregor je jednoducho súčasťou mojej existencie, keďže ho poznám už vyše štyridsať rokov, teda od útleho detstva. Koniec koncov, stretávame sa tak raz za tri roky a naša spoločnosť nám nijako výnimočne nechýba. Napriek tomu nás spája príslušnosť k jednému už neexistujúcemu svetu v byte, v ktorom som ja vyrastal a on ho rád navštevoval.

Keď ho raz za tie tri roky zbadám na ulici, stretnem alebo nebudaj navštívim, jeho zovňajšok je stále imponantný a nápadný. Peter Gregor, ktorého jedna bratislavská societa pozná pod menom „Pierre“, sa vždy majstrovsky obliekal. Súhra topánok, nohavíc, saka, košele, hodiniek, účesu, okuliarov, tabatierky, zapalovača či spony do kravaty a jedného času aj súhra oblečenia s veľkou dogou, bola vždy dokonalá. Veci, ktoré Pierre nosil a nosí, si nemohol kúpiť v konfekčných obchodoch za socializmu, preto materiál často kupoval v Poľsku a väčšinu vecí si nechal šiť na mieru. K tomu všetkému vlastní a pestuje telo a chôdzu, ktoré nedovolia karikovať nespočetné kombinácie odevov.

Dnes, takisto ako pred tridsiatimi rokmi, pôsobil Pierre výstredne. Rozmýšľal som, prečo sa básnik, aforista, poviedkar a autor mnohých rozhlasových hier potreboval ako fantóm, kontrastujúci so svojim okolím, prechádzať po Bratislave? Jedna odpoveď jednoducho znie, že sa chcel nápadne odlišovať od tej šedi, nevksu a ľahostajnosti voči vlastnému zovňajšku, ktoré nás všade obklopovali v šesťdesiatych rokoch ako aj počas normalizácie. Niet divu, že na

mnohých ľudí, s ktorými som rozprával, pôsobí výstredne, ako akýsi slovenský dandy. Avšak tento imidž sa nezhoduje ani s tým, čo Gregor píše, hovorí, či ako sa správa. Povedané ináč, nič z Gregorovej práce a postojov nepotrebuje extravagantné oblečenie, aby to jeho persónu nejako dokreslilo. Zároveň si je vedomý, ako môže jeho zovňajšok lákať k stereotypizácii vnímania jeho osobnosti. V jednom interview, keď sa už x-tý novinár pýtal na jeho oblečenie, Gregor odpovedal dosť podráždene: „Poruším, s vaším dovolením, bontón rozhovoru, ktorý diktuje odpovedať len na to, na čo sa pýtate. Pre satirika naozaj nie je ani výhodné, ani bezpečné byť nápadným len svojím oblečením. Vystavuje sa riziku, že ho satirici budú považovať za módneho satirika a módni panáci za satiru v móde.“

Tak prečo bazíruje na svojom výstrednom zovňajšku? V jednej svojej odpovedi síce tvrdí, že je to jednoducho vec vkusu, no myslím si, že to je len druhoradý dôvod. Možno sa mýlim, možno vkladám významy, kde nie sú, no Pierrova kontinuálna (to jest aspoň štyridsať rokov trvajúca) oddeľenosť v zovňajšku nie je jeho narcizmus, ale spôsob, ako sa zo sveta okolo seba vymedziť, ako ho ignorovať, odmietať jeho konformnosť a jeho ľahostajnosť k vlastnej dôstojnosti. Prečo sa však ako mysliača a citlivá bytosť, ktorej na to mohol slúžiť len jeho rozum, musel takýmto spôsobom izolovať v tej socialistickej šedi?

Môžete namietat, že ak sa chcel takto vyčleniť, mohol sa stať disidentom. Vskutku, uvažoval som nad tým, prečo sa ním nestal. Prečo neskončil tak, ako povedzme Klíma alebo Vaculík v Čechách či Tatarka na Slovensku? Jednak, zoznam umelcov, ktorí nemohli publikovať, bol na Slovensku nepomerne kratší ako v Čechách. Gregor mohol publikovať, hoci menej a menej otvorene, ako by si prial. Druhá, dosť krutá

odpoveď je, že Gregor, tak ako celá jedna alebo dve generácie umelcov a intelektuálov na Slovensku, potopil svoj vzdor v alkohole a rezignoval na boj s režimom, ktorý sa zdal, že nás všetkých prežije. Popritom Pierre nebol vyhnaný k lopate, ale nejakú dobu strávil v Slovenskom rozhlase a od roku 1983 zakotvil na voľnej nohe. Komunistický režim ho neostrakizoval, ani neponížil natoľko, aby mu začal otvorene vzdorovať.

Čo by však pre človeka ako Gregor znamenalo byť disidentom? Nikdy nevyznával komunistický režim, nemal k nemu vzťah, nečerpал z neho inšpiráciu, a jeho komentáre tohto panoptika okolo neho sú nadčasové a ironické tak voči sebe ako voči tomu, čo ho obklopovalo. Režim mu bol cudzí tak vo svojom počiatocnom nadšení a primitivizme, ako aj neskôr v konzumnom cynizme reálneho socializmu. Proti čomu sa mal postaviť, za koho a za čo? Gregor nikdy nebol komunistom na rozdiel od väčšiny disidentov, ktorí svoje pôvodné presvedčenie a nadšenie oľutovali a svojím vzdorom voči komunistickému režimu sa zároveň vyrovnávali s vlastnou komunistickou minulosťou.

Jeden spôsob, ako Gregor utekal z dešivej reality reálneho socializmu bol jeho až magický vzťah k Dunaju a k vodáctvu, ktoré vnímal ako priestor na únik a zdroj energie. Po obligátnej poznámke, že redaktor počul o jeho vzťahu k Dunaju, Gregor raz odpovedal: „Keby išlo o ľudskú bytosť, nazval by som ho láskou, keďže nejde o bytosť – závislosťou.“ Vodáctvo, lodenica, zvláštne ticho a prúdenie rieky pomáhalo vytvárať jeden mikrosvet ľudí, ktorý sa pokúšal izolovať od marazmu socializmu. Inokedy o tomto svete hovorí: „Ostatných tridsať rokov od skorej jari do pozdnej jesene som veľa času strávil na Dunaji. Je to pre mňa viac, ako len sled vodáckych sezón, je to bezmála polovica dospelého života, ale i polovica spôsobu života“. A pokračuje: „Je to – okrem iného – aj jedna možnosť úniku, aj okno do iného

sveta, lebo tam dolu, na biednom zvyšku toho, čo nám z Dunaja zostalo, je iný svet, iné dimenzie, iné myšlienky, starosti a zážitky. Mám tam radšej život. V prírode sa cítim ako pobožný v chráme a z pobytu na Dunaji sa vraciam ako vymenený, za lepšieho, rozumie sa, takže to vždy pár dní trvá, kým sa všetko opäť pokazí.“ Očividne žiadny „únik na chalupu“, tak ako to bolo pred 1989 pre mnohých zvykom.

Avšak, keď som sa pokúšal zosúladiť Pierrovu poéziu, jeho spôsob života a postoj k svetu s jeho originálnym imidžom, niečo mi v mozaike chýbalo. Niečo významné a nevy povedané malo naňho vplyv, čo možno ani sám nechce verbalizovať.

Možno Gregorov pôvod najlepšie vysvetlí a doplní to, čo píše, ako nazerá na svet a ako sa sám v ňom vníma. Na jeseň v roku 1944 po vypuknutí Povstania ho ako nemluvňa s rodičmi a starou mamou deportovali do Terezína. Po vojne si jeho rodina zmenila meno a konvertovala na gréckokatolícke vierovyznanie, tak ako niektorí, čo prežili holokaust a ostali tu. Nechceli viac vystavovať seba a svoje deti otvorenému a latentnému antisemitizmu, ktorý v našom regióne vždy pôsobil a počas druhej svetovej vojny sa zvrhol na rasizmus najhoršieho zrna. Gregor túto kapitolu svojho života nikdy nezdôrazňoval a ani o nej nehovoril. Jednak preto, ako vraví, že nik sa ho na to nepýtal a jednak to nevníma ako určujúci moment svojej existencie. Tí, čo prežili holokaust, túto skúsenosť celkom prirodzene často vytesňujú zo svojho vedomia. Avšak, som presvedčený, že táto prežitá hrôza pôsobí na psychiku, a to v rôznych nevyspytateľných smeroch. Na vtedajších dospelých okamžite a na tých, čo si to nepamätajú, postupne, keď si začnú uvedomovať svoju existenciu ako príznak náhody. Nevieť presne, ako to vníma Gregor, ale je celkom možné, že to nechce a možno ani nedokáže verbalizovať. Pokúsím sa to interpretovať cez jednu epizódu, ktorú som s Gregorom zažil.

Niekedy začiatkom deväťdesiatych rokov som raz popoludní debatoval a prechádzal sa po Bratislave s Ďurom Špitzerom. To bol okúzľujúci spôsob diskusie, pretože ak chcel niekto niečo zdôrazniť, jednoducho sa na chvíľu zastavil a otočil sa k partnerovi. Boli sme pod Michalskou bránou – tam medzi dvoma bránami – keď sa zrazu objavil Pierre v spoločnosti dámy a ako sa eufemisticky vraví, v dobrej nálade. Pozdravil som ho, odzdravil mi, pozrel sa na Špitza a bez slova sa objali. Takmer nič si nepovedali. Nebolo treba. Pýtalo ich niekoľko vecí. Bezprostredne to bol ich vzťah k Dunaju – obidvaja boli vodáci, splavovali ho z jednej lodenice.

Gregora a Špitza však spájala hlbšia osud. Špitzer prežil roky v táborech a Pierre už pochopil význam svojej terezínskej skúsenosti. Ani jeden, ani druhý svoje židovstvo nikdy nezdôrazňovali, hoci Špitzer ku koncu života objavoval židovské témy a ľutoval, že ich nepoznal skôr. Táto indiferentnosť ku konfesii pramenila jednak z toho, že v nej neboli vychovávaní, a jednak z toho, že boli ateisti. Gregor formuloval svoju pozíciu cez výrok z Talmudu, v ktorom sa vraví, že človek môže veriť v Boha alebo byť proti nemu. Odmietnuť jeho existenciu je však hriech. Gregor vníma svoj ateizmus v bytí proti Bohu.

Prežiť Terezín ako nemluvňa je zdanlivo viacnásobné šťastie, pretože človek prežije a súčasne ohrozenie svojej existencie ako dieťa nevníma. Ten znásobený pocit bezmocnosti a blízkosť diabla si človek uvedomí až postupne a neskôr, hoci už v zdanlivom bezpečí a neohrození. Človek, ktorý prežil len vďaka takej hroznej náhode, sa nemôže cítiť šťastne a bezpečne nikdy a nikde. Vidíac beznádejný svet 20. sto-

ročia okolo seba, kde popri jasne záporných hrdinoch typu Stalin a Hitler, okolnosti produkujú celý vejár pseudocharakterov od švejkov až po eichmannov, sa prítomnosť zla neustále pripomína. Možno je to moja interpretácia, možno sa veci dajú vytesniť z pamäti, no moje racionálne vnímanie to nevie pochopiť.

Hrdina Camusovho románu *Cudzinec* odmietol pokrytectvo aj za cenu smrti. A tak málo stačilo, aby si zachránil krk – málo, takmer sokratovská vznešená lož, no odmietol klamať. Pierre nikdy nestál pred súdom a nemusel sa obhajovať. Jeho životná skúsenosť mu už jeden súd pripravila, a preto sa pred týmto uštvaným a často pokryteckým svetom obrňuje cez svoje dielo a cez svoj zovňajšok. Vo svojom diele nezradil ani svoju dôstojnosť ani svoj cit. Nemá komu a začo skladať účty. Vo svojich prácach svetu občas ponúka ostré zrkadlo, občas ho karikuje. Nie však prvooplánovo, reagujúc na konkrétne činy, no často používa metaforu a čerpá z histórie ľudskej skúsenosti.

Vyčítal som pred rokmi Pierrovi, prečo posielal svoje veci napríklad do *Literárneho týždenníka* plného nacionalizmu a mináčovskej nenávisť. Nemal odpoveď, jednoducho poznal všetkých tých majerníkov a moravčíkov cez Klub spisovateľov pred novembrom 1989, tak prečo by im nedal svoje veci aj potom. Paradoxne, ak tie texty pospájame a vytrhneme ich z tej nacionalistickej malosti *Literárneho týždenníka* či *Slovenských pohľadov*, zistíme, že Pierre nebol poplatný vtedy a zostal nadčasový aj dnes. To, že je dnes Peter Gregor málo známy, nereflektuje kvalitu jeho umenia, ale svedčí o našej dobe a o našej spoločnosti.

Jodok jodok jodok. (Peter Bichsel)

CHANDRA

(Z poviedkového triptychu Denník nebožtíka, 2001)

Odkvapová rúra rachotí, akoby zhora šľali na plech.
 To je prvý zvuk, ktorý počujem, než otvorím oči.
 Prvá myšlienka: mám ich vôbec otvoriť?
 Druhá: načo?

Kto sa teší na zajtra, má už dnes dôvod žiť.
 Ale ja som sa netešil na dnešok,
 naopak, už včera o tomto čase som uvažoval,
 či vôbec otvoriť oči a načo.
 Nie, už sa mi naozaj nechce žiť.
 Ale kedyže som mohol robiť to, čo naozaj chcem?

A tak zliezam z postele ako z mučidiel,
 na ktoré ma prikoval hlboký, tupý spánok bez snov.
 Už sa mi nesníva.
 Všetko, čo by sa mi ani v tom najhoršom sne neprisnilo, je.
 Nie, sny ma už neprenasledujú.
 Dobešli ma cez deň.

Zo včerajšej opice som sa teda vyspal.
 No dobre, ale teraz čo s tým, že som sa zobudil ako človek?

S tým, že som sa zobudil ako človek,
 by sa azda dalo niečo si počať,
 horšie však bude niečo si počať s tým,
 že som sa zobudil ako ja.
 Ako ja do toho lepkavého, plazivého rána
 decembra tohto roku,
 rána ako včerajšie, predvčerajšie, predpredvčerajšie,
 ako už neviem koľké v poradí týchto egyptských rán,
 keď odkvapová rúra rachotí, akoby zhora šľali na plech,
 a vonku je temravo a mrazivo, akoby sa začínala noc.

Na jeseň ochoriem vždy na jeseň.

Vaňa plná horúcej vody, konečne dáky plus pocit.
 Trval by dlhšie, keby som si nezmyslel oholiť sa.

Dve tupé zrenice v aspiku zažltnutých bielok,
 ksicht, ktorý by znechutil aj človeka
 s nižšími estetickými nárokmi,
 nie, nikdy si nezvyknem, že toto som ja.
 Potom mydlo, kefa, uterák.
 Potom voda po holení, dezodorant.
 Som čistý a pod tým špinavý.
 Voniam a pod tým zapáчам.
 Zapáчам, lebo smútok smrdí,
 na smútok je len jeden účinný dezodoračný prípravok –
 veselosť.
 Pocit márnosti, taký konkrétny,
 že by sa z neho dal upliesť povraz.
 Nuž, tak dopadne každý,
 kto neodhadne ten správny okamih,
 kedy sa vo vani oholíť a kedy si radšej otvoriť žily.

V pracovni cigareta, čierna káva nalačno.
 Voľakedy, keď som mával nápady,
 vnukala mi ilúziu, že ma vzpružuje.
 Odkedy ich nemám, pijem jej čoraz viac,
 v ilúzii, že ma vzpruží.
 Tak to ide už roky a druhý na mojom mieste
 by už mal ak nie nápady, tak určite aspoň vredey.
 Lenže ja som obdarený mimoriadne silným,
 odolným žalúdkom.
 Aspoň dačo: byť mnou, na to treba naozaj dobrý
 žalúdok...!
 Ale aj tak mi je na vracanie.

A v okne oproti písaciemu stolu prší tak,
 že všetci, čo nie sú básnikmi a pôjdu von,
 budú potrebovať dáždnik, aby nezmokli až pod kožu,
 a tí, čo nimi sú alebo boli, báseň.
 Nevyhnutne báseň, aj keď ostanú dnu.
 Ale básne sú ako vtáci:
 čím nástojčivejšie, hlasnejšie ich zvolávate,
 tým ďalej odletia.

Na jeseň ochoriem vždy na jeseň...
 A možno som chorobu zdedil po matke,
 ako jediná vzácnosť, klenot starého rodu,
 mala aj odborný názov, ja som ešte u lekára nebol,
 načo, ani najkrajšie latinské epiteton ornans
 tohto stavu nahovno by mi neumožnilo cítiť sa lepšie.

Po otcovi to nemám, otec bol bojovník.
 Len z času na čas prišiel domov s výrazom človeka,
 ktorý sa márne pokúšal obesiť na vlastnej kravate,
 začal hovoriť o stave sveta,
 pes zaskučal a zaliezol pod gauč,
 rybky v akváriu sa obracali hore bruchom,
 listy figusu vädli, žltli a opadávali.
 Dlho bol presvedčený, že pomáha budovať lepší, krajší svet.
 Keď ho jedného dňa opustil navždy,
 naozaj ho zanechal krajší.
 O jeden neúspešný pokus.

Bolo to dávno, bola to jar,
 milenci sa vodili za ruky a za nosy
 A ja som požiadal kamaráta, lekárnikovho syna,
 aby mi obstaral jed.
 Nosil som ho potom v striebornej dózičke vo vrecku vesty,
 ako sa patrí na mladého muža,
 ktorého život prestal baviť o čosi skôr,
 ako ho naozaj začal žiť.
 Alebo...práve to bol jeho začiatok?

Človeku, ktorého život je ohrozený,
 dáva aký-taký pocit istoty zbraň.
 Mne dával pocit istoty, že ma nebude ohrozovať život, jed.
 A jedného dňa, pripomínajúceho dnešný,
 som si ho nasypal do úst a zapil pohárom vína.
 Smrť mala nastať okamžite.

Čakám na ňu dodnes.

Čakám na ňu dodnes,
 lebo, ako som sa neskôr dozvedel,
 našiel dózičku s bielym,
 po mandliach voňajúcim práškom otec
 a s prozreteľnosťou jemu vlastnou ho vymenil
 za sódu bikarbónu.
 Možno sa čudovať,
 že onen bezpochyby osudový okamih
 vyvrcholil mohutným grgnutím?

Často som potom uvažoval o tom,
 ako sa môže vydať život človeku,
 ktorému sa nevydarila ani smrť.
 Veď takému sa môže vydať nanajvýš ak gag.

Uvažoval som aj o tom, akú zodpovednosť nesie za život,
do ktorého rozhodujúcim spôsobom vstupujú iní,
o miere tej zodpovednosti.
Ostal som žiť, prijal kompromis,
tú tichú dohodu oboch strán o vzájomnej porážke,
ktorá sa dodatočne, podľa možnosti za zvuku fanfár,
vyhlási za všeobecné víťazstvo. Rozumu, samozrejme...
Už asi nikdy nebudem schopný samovraždy
ako extrémnej formy sebakritiky.

Od onoho odgrgnutia
som sa už nepokúšal ukončiť svoj život
vlastným pričinením a naraz.
zoznámil som sa s inou metódou,
omnoho rozšírenejšou a populárnou,
nespočetnekrát vyskúšanou,
zakaždým so stopercentným úspechom:
vlastným pričinením, ale postupne.

Zmenil som sa.
Aj môj vzťah k smrti sa zmenil:
beriem ju vážne, ale nie smrteľne.
Nikdy som jej nezabudol, ako mi dala odgrgnúť.
Ak raz príde a užije,
čo som vo svojej veste prichystal pre ňu,
odgrgne si ona.

... keď vypriahneš koňa, čo celý život ťahal,
nebude sa tešiť z voľnosti a skackať ako žriebä,
nebude ju považovať za slobodu,
ale pôjde pomalým krokom ďalej
a bude sa jednoducho obracať:
kde je môj voz,
kde je môj voz?

Kde je môj voz?
Ako a čím pohnúť tú rozvrzganú káru mozgu
s uvoľnenými, vydratými kolieskami?
Voľakedy ma náramne ubýjalo vedomie, že nikdy,
nikdy neprekročím svoj tieň.
A teraz?
Teraz by som neviem čo dal za to,
keby som aspoň dáky vrhol.

Nie, v takýto deň je lepšie práci neškodiť...

... vrátiť sa nazad do postele, otvoriť knihu,
niektorú z tých milovaných kníh, zahľbiť sa
do príbehu, a tak zabudnúť na vlastný,
ale práve v deň, ako je dnešný, mi na to chýba odvaha,
bolo by to, ako otvoriť album s fotografiami drahých,
no už navždy neprítomných tvári,
otvoriť ju ako spomienku, ranu, nie, na to nemám odvahu,
beztak som ubolený už dosť...

Dosť!

Napadá mi, že som už druhý (alebo tretí?) týždeň
zanedbal svoj pravidelný telocvik a jogging.
Činky dnes vôbec neprichádzajú do úvahy, načo aj...
veď cigareta, keď ju dvíham k ústam, váži najmenej
päťdesiat kíl
a odpaľujem si jednu od druhej.

Ale zabehať by som si mohol!

Zabehať by som si mohol: sused vo vedľajšom dome
dorába víno.

Aj sused o desať domov obďaleč dorába víno.

Jedno horšie ako druhé, ale keď je zle, čert aj muchy žerie.

A keď niet múch, uspokojí sa aj s roztočmi.

Roztočme to teda!

V zdravom tele zdravý duch.

Stáročia prežila tá skvelá, múdra veta, aj ja jej verím.
Na kraj sveta by som zabehol za zdravím svojho ducha,
ale momentálne, vzhľadom na hustý dážď,
dám prednosť šprintu pred maratónom.

Tu, pod lesom, kde bývam a zvyčajne zrána behávam,
stretávam mnohých, čo robia to isté:
veria, že v zdravom tele skutočne prebýva zdravý duch,
a tak joggujú, joggujú, aby boli fit.

Míňame sa, osamelí bežci na konci s dychom,
oči vypúlené, črty strhané, úbory prepotené, ale sme fit,
lebo vytrvalým behom sa vytvára v tele endorfín
a ten, ako je známe, spôsobuje úľavu, eufóriu,
samé plus pocity, a tak križujeme les hore-dolu
za svojou pravidelnou dávkou endorfínu,
v oklamanom tele oklamaný duch, veverička v kolese.

Veverička v kolese, o kúsok vyššie,
aby ho mohla dosiahnuť, a tak sa naučila koleso roztáčať,
orech.

A ona sa naučí roztáčať, potom dajú orech vyššie,
 ale ona už koleso roztáčať bude,
 aj keď ho nedočiahne, bude ho roztáčať,
 už ani orech netreba,
 kilometre nabehá, nehýbuc sa z miesta,
 orech zabudnutý, všetko zabudnuté,
 na ničom nezáleží, len na endorfíne záleží,
 endorfíne, ktorý sa stal orechom, človeče v kolese.

Situácie sa opakujú, človeče v kolese.
 Pred rokmi, jedného leta, som mal pocit,
 že mi svalstvo odpadáva od kostí,
 ešte hlt chľastu a knôt v hlave zhasne navždy,
 povedal som si: dosť, handra, bojuj!
 Vyšiel som do záhrady, začal trieskať
 do pästiarskeho vreca,
 dodnes neviem, či som ten nápad z vreca vytrieskal,
 alebo tlel vo mne už dávno
 a v tej chvíli ma prinútil vstať a začať mlátiť do vreca,
 ale náhle tu bol ako v prudkom svetle magnézia –
 dej hry aj s názvom V ringu, aj s postavami,
 len si sadnúť za písací stôl a búchať do stroja ako do vreca,
 byť nimi.

Vždy som potreboval hrať...
 Od detských hier na zbojníkov a žandárov, pričom,
 ktovie prečo,
 som za každú cenu chcel byť zbojníkom,
 až po túto hru, akiste poslednú v mojom živote,
 pričom, ktovie prečo, chcem byť za každú cenu
 spisovateľom.

Ktovie prečo?
 Rečnícka otázka.
 Ved' je to iba spôsob, ako sa ďalej hrať.
 Zotrvať v detstve: dať identitu zbojníkom
 a žandárom na čas hry, a tak sa zbaviť vlastnej.
 A potom, opäť na krátky čas, vrátiť sa
 do vlastnej, bohatej o tie cudzie... na príliš krátky čas.
 A to je ten problém, veвериčka v kolese.

Na jeseň ochoriem vždy na jeseň...
 aj tento dom sa zmení na kryptu,
 dom, po ktorom teraz chodím ako duch bez štipky ducha,
 s pohárom chľastu v ruke,

v župane ušitom na pradávný spôsob,
 aj tento dom je len kulisou hry a náhle-nemám part...
 A to náhle trvá už pridlho, vyzerá ako doživotne,
 vyzerá celkom ako skutočnosť,
 a tak sa jej pokúšam ujsť v hre na samého seba,
 lebo nevedieť sa pohybovať v skutočnosti – to je môj part.
 To je môj part?

Tam stáť, v starom zrkadle,
 ktorého vrchnú časť tvorí štika s hlavou harlekýna,
 zíza dolu z bohatých ornamentov,
 tam stáť ako pajác v tom smiešnom, divadelnom úbore,
 s tvárou dokrčenou ako odkaz ešte raz vytiahnutý z koša,
 s pohárom mizerného chľastu v ruke,
 chľastu, ktorý ma vypíja?
 Situácie sa opakujú, človeče v kolese,
 len síl šliapať akosi ubúda.

Aké ťažké je starnúť!
 Aké ťažké je starnúť pre niekoho, kto nikdy nebol dospelý,
 a uvedomiť si, že večnosť si utiera život do rukáva,
 akoby bol len kvapkou z jej nosa.

Je to vekom vyskúšaný, uvážlivý a rozvážny mozog,
 ktorý pomáha znášať starobu, alebo iba neschopnosť
 vzbury? Reznácia na vzburu
 i proti stavu neschopnosti vzbury,
 ktorá býva výsadou nenásytnej mladosti?
 Teda prevažna rozumu, ako si navrávajú, aby sa utešili tí,
 čo už podľahli, alebo iba prostý nedostatok energie?
 Nie je rovnako pochabé a márnomyseľné zakladať si na takom rozume
 ako sa hrdiť revoltou, v ktorej absentuje?

Mám rád tento dom, jeho atmosféru dávnych, minulých čias,
 každý kus nábytku, obraz či sochu,
 zariadení som si ho ako útočisko
 pred všetkým neprijateľným
 a nepriateľským, čo doliehalo zvonka,
 zariadení som si ho ako tichý, nemilitantný protest,
 ako prejav dištancu od tejto epochy šerbl'ov z umelej hmoty
 a milióntych výrobkov kadečoho, pamätlivý otcovho
 neúspešného pokusu,
 a zariadení som si ho aj ako súčasť svojej nezávislosti,
 o ktorej som sa domnieval, že je predsieňou slobody,
 ale našiel som samotu namiesto slobody a nezávislosti
 a v samote inú závislosť, závislosť od neho, od tohto domu,

lebo už nikdy nebudem mať dost síl uskutočniť zamýšľané:
 raz všetko predať, všetko zanechať, vysťahovať sa za
 slnkom,
 na juh, do niektorej z krajín,
 kde neprší, akoby zhora šľali na plech,
 stal som sa jeho zajatcom,
 ako sa vždy stávame rukojemníkmi toho,
 čo pripútame k sebe, alebo k čomu sa pripútame my,
 či sú to ľudia, veci alebo myšlienky,
 a teraz, keď je už neskoro,
 s istotou viem, že duch túžiaci po slobode a nezávislosti
 by nikdy nemal vyhl'adávať pevné zväzky s hocičím,
 ba ani len s myšlienkou na slobodu,
 a tobôž nie ich budovať,
 že slobodný duch by mal... teraz sa smejem.

...teraz sa smejem, lebo slobodný duch,
 ktorého činnosť či nečinnosť ovplyvňuje funkcia žliaz,
 majiteľ žliaz, čo fungujú ovplyvnené tým,
 či zhora štia na plech alebo nie,
 to je čosi naozaj smiešne a veta
 „slobodný človek“ je holý paradox,

tak, holý paradox, lebo si možno vybudovať nezávislosť
 od majetku,
 mestskej hromadnej dopravy,
 režimu či kúpeľnej sezóny,
 lásky žien, od kadečoho možného,
 len nie od svojho tela,
 toho jediného príbytku, prvej a poslednej inštancie ducha.

Niet spôsobu, ako ujsť zo slučky,
 je len spôsob, ako si ju neuvedomovať:
 neuvedomiť si ju vôbec,
 alebo ju začať považovať za kravatu,
 kravatu ako doplnok vyzdvihujúci celkovú eleganciu nášho
 bytia.

Slová sú v exile, stojí v knihe Zóhar.
 Znamená to odísť za slovami do exilu.
 Také jednoduché je to?
 Nie, take zložité.

Dlho mi trvalo, kým som ťa pochopil, strýčko Jodok.
 Svet, ako si vpravieval svojím neopakovateľným spôsobom
 ku sklonku svojho života i mozgu,
 sa skladá z jednoduchých vecí,
 z jednoduchých vecí a našich siahodlhých,
 najmä však nepresných komentárov k nim,

lebo vnímanie je povrchné, myslenie približné
 a reč úmerne k tomu slepecky habkavo šmátra
 medzi rozostupujúcimi sa múrmi významov,
 fičí a zateká pomedzi kvádre
 veľkolepých filozofických systémov
 i veľkohubých ideológií,
 všetko zvetráva k jednoduchosti zrnka piesku,
 rúca sa ako hajzlík z karát
 a nové vzniká z toho istého materiálu,
 akoby sa aj prsty Nemohúceho museli jednotať hrať,
 na tomto svete medzi Wittgensteinom a Frankensteinom,
 kde to, čo by rozumu azda mohlo pomôcť,
 stojí beztak za jeho hranicami.

Na jeseň ochoriem vždy na jeseň.
 Ale v dňoch prežiarených slnkom sa mi raz zazdalo,
 že mám kl'úc k tým jednoduchým veciam
 a vd'aka slnku až tak netrpím vedomím,
 že neviem, za ktorými dverami sú.
 Zazdalo sa mi,
 že potrebujem čoraz menej slov, aby som čosi povedal.

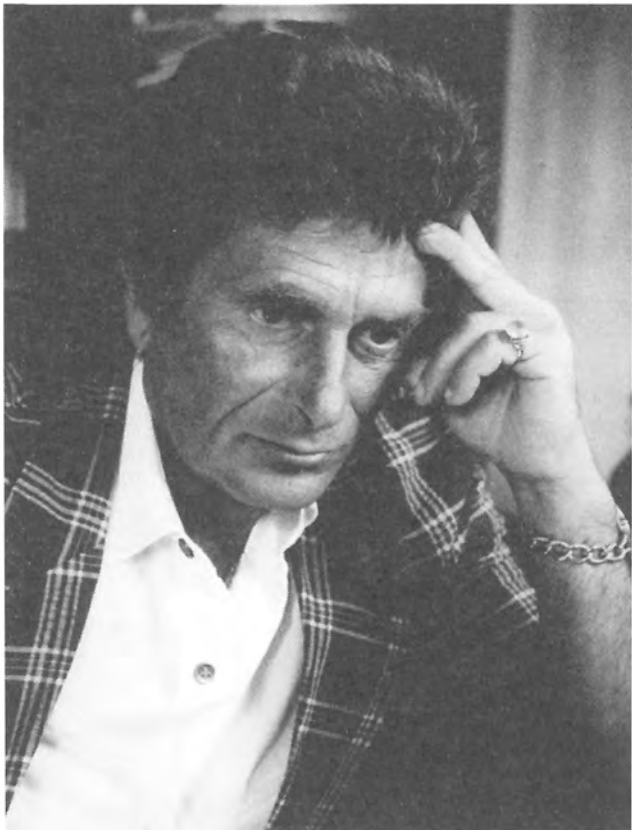
A čo tak prestať používať slová?
 Nebude tým povedané všetko?

Na počiatku vraj bolo slovo.
 Čo ak je na konci mlčanie,
 veľ'avravné mlčanie, obsiahnuté v jedinom,
 magickom a zdanlivo nezmyselnom slove
 jodok?

Jodok...
 Všetko ostatné sú iba kecy.

V zadumaní takom hlbokom, že sa z neho nedá vynoriť bez kesónovej choroby, 1986

SKICA K PORTRÉTU

VLADIMÍR PETRÍK

písané pre K&K

V uliciach Bratislavy je spisovateľ Peter Gregor neprehľadnuteľný. Pred pár desaťročiami si osvojil osobitný štýl obliekania a drží sa ho podnes: špicaté topánky, úzke nohavice, priliehavý (menčestrový?) kabátik, veľké snečné okuliare a nad tým cherubínska čuprina. To všetko signalizuje prítomnosť osobného vkusu a cit pre krásno. Kedysi začiatkom sedemdesiatych rokov patril ku Gregorovej „výbave“ aj výstavný pes (tuším to bola kólia či seter), ktorý svojou prítomnosťou len podčiarkoval, že malo ísť o estetický útvar. V čase normalizácie bola podobná extravagantnosť ojedinelá a trochu odvážna. Súdruhovia forsírovali celkom iné mundúry. Peter Gregor sa však zrejme nedal zviklať. Pravda, roku 1971 odišiel, hoci možno z iných dôvodov, z lukratívnejšieho zamestnania v televízii do málo významného plátka *Osvetová práca*, kde pobudol dvanásť rokov a potom sa stal spisovateľom na voľnej nohe. Zdá sa, že od tých čias nebol v nijakom zamestnaní.

Problém, o ktorý nám tu ide, možno formulovať takto: Je Peter Gregor neprehľadnuteľný aj ako autor, teda básnik, prozaik, dramatik, publicista? Tento problém je trochu zložitejší ako vizáž spisovateľa. Dlhší čas ho kultúrna verejnosť vnímala viac-menej iba ako autora rozhlasových hier. Rozhlasová hra je však žáner, ktorý trvá chvíľku a potom sa stratí v éteri a zmizne aj z poslucháčovho vedomia. S touto charakteristikou Peter Gregor diery do literárneho neba neurobil. Viac ako autor rozhlasových hier zapôsobil na širšiu kultúrnu verejnosť ako autor aforizmov, bonmotov atď., kde prejavil vrodenný zmysel pre humor, pre paradox a kde sa naplno prejavila jeho intelektuálne úvaha a prienik do podstaty vecí.

Z aforistického základu vyrástla aj väčšia časť Gregorovej poézie, v ktorej takmer chýbajú emócie a tradičné motívy na tému on a ona; a ak sa aj vyskytujú, city v nich nahrádza erotika. To, čo Gregor publikuje vo veršovej podobe, možno označiť za reflexívnu lyriku. Zaujímá ho v nej osud človeka, zmysel života, naša existencia tu na tomto svete. Gregorov záujem o bytie má dva dôsledky: autor „surfuje“ po histórii, pretože ľudský osud má aj historický rozmer. Ďalší dôsledok: autor sa inšpiruje „druhou prírodou“, teda kultúrou, pretože ľudský osud je aj kultúrny fenomén. Takýto charakter majú okrem poézie aj Gregorove ďalšie aktivity, napríklad rozhlasové hry, ktoré sa dočkali zaslúžených knižných vydaní, a potom i jeho prózy, ktoré sa nevelmi líšia od dramatických a poetických ašpirácií.

Výdatným prameňom Gregorových reflexií je Biblia, predovšetkým Starý zákon. Márnosť nad márnosť Kazateľa, ale aj utrpenie Jóba, ktorý odmietol . zlorečiť Hospodinovi a ktorý sa stal trofmom v „hre“ medzi Satanom a Pánombohóm. Gregor preveruje múdrosť „starých“, ba často z nej priamo vychádza. Zároveň komentuje významné javy z oblasti kultúry, umenia a vedy. Je vtipný, no nejde o humor, ale o nový uhol poznania. Svet, dejiny, človek ako problém, to podnecuje Gregorovo uvažovanie. Pritom s apravidelne odráža aj od skonvencionalizovaného poznania a prichádza s novým, často opačným názorom. Najviac ho irituje plytký optimizmus, vtedy pritlačí pero smerom k pesimizmu a cynizmu. S tým cynizmom to však býva tak, že je obyčajne pancierom citlivých ľudí. A celá radikálna negácia (s rokmi jej u Gregora pribúda) smeruje vlastne k očiste, teda k vypalovaniu rán, čo je chirurgický zákrok vedúci k zdraviu.

Pravda, treba povedať aj to, že Peter Gregor sa cíti v háve totálneho kritika ako ryba vo vode, že s rozkošou (možno) vyslovuje tie najotrasnejšie súdy nad nami. A že teda je tu okrem „filozofie“ aj hodná dávka schválnosti. Ale aj to je sympatické, pretože je to gesto, ktoré značuje autora.

A tak teda: Je Peter Gregor neprehliadnuteľný aj ako autor? Predovšetkým si myslím, že je nedocenený. No záleží mu na tom vôbec? Aspoň toľko ako na vonkajšom imidži? Trochu si je aj sám na vine. Od začiatku naháňal príliš veľa zajacov. Zabrdol do všeličoho, obhospodaroval príliš veľa žánrov, kde-tu zanechal stopu. Málokto ho „videl“ ako celok. V posledných rokoch „zhutnel“ (a vošiel ráznejšie do povedomia), ale aj tak si myslím, že len zo sumy, diela môže vzísť relevantný názor na jeho tvorbu a na jeho zástoj v súčasnej slovenskej literatúre. Tohtoročné okružle výročie dalo na to príležitosť, ale zostala nevyužitá. Ako veľa vecí, i dôležitých, u nás na Slovensku. Gregor nešiel s hlavnými prúdmi, ba veru s nijakými prúdmi. Jeho tvorba nebola súčasťou generačných či iných pohybov. Ale – povedal, čo chcel povedať. A povedal to duchaplne a často i podstatne. Je solitér. Tak ako v tom obliekaní!

Na Dunaji, 1969

O KNIHE ODNIESŤ SI OHEŇ Z HORIAČEHO DOMU

KORNEL FÖLDVÁRI

Z knihy O stručnosti (1999. L. C. A. Publishers Group)

Nie náhodou práve Gregorova zbierka absolvovala sedemročnú kalváriu od rukopisu po knihu: napriek patetickému rukopisu opovážila sa byť vtípná priamo na posvätnej pôde poézie.

Autor redukuje jednotlivé básne na základný paradox, ktorým sa v lapidárnej skratke usiluje postihnúť podstatu osobností reálnych i literárnych – od Biblie po božskú Marilyn. Jeho komický register siaha od šibeničného vtípkovania (Jeanne d`Arc, George Sand) cez aforistickú miniatúru (Kristus, Siegmund Freud), zlostné šľahnutie (Prométeus) či precíznou ponášku na dielo portretovaného (Jacques Prévert) až po tiché verše, za ktorých neveselým úsmevom tušíme donkichotské zmúdenie, vykúpené smútkom a rezignáciou (Oblomov, Edgar Allan Poe).

Možno pri niektorých číslach precenil nosnosť detailu, z ktorého odvíja bleskový portrét (Cyrano de Bergerac), prípadne sa mu nepodarilo namiešať dost iskrivé farby (Samson, Dalila), nikdy sa však nedá zničiť efektom a duchaplnosťou za každú cenu; jeho múdra irónia je tvrdo vykúpená.

Jedna hlúposť sa však v tejto inteligentnej knihe predsa len nájde – údaj o výške nákladu v tiráži: 500 výtlačkov.

CESTA DO KRAJINY ČEŠŤ

MARIÁN GEIŠBERG

písané pre K&K

Málokto v tejto krajine hovorí to, čo si naozaj myslí, lebo na Sicíliu sa dá dostať najmenej dvomi spôsobmi. Cestovnou kanceláriou, ktorú si kúpime za peniaze, ktoré sme získali hocako, alebo pešo. Opíjať sa po ceste s domorodcami, námedzne pracovať, biť sa po nociach so zlodějmi, ktorí vám aj tak nemajú čo ukradnúť. Aj takáto, zdanlivá maličkosť, delí ľudí na skupinu a skupinku. To je iba cesta na Sicíliu. Čo potom taká cesta do krajiny ČEŠŤ? Časy samurajov vraždiacich sa krížovým pohybom čepele v bruchu kvôli cti sa tu nikdy nenosili a boj šľachtica s veternými mlynmi je tiež na smiech. Už len odlišnosť v obliekaní je podozrivá. Kto sa to chce od nás odlišovať? Komu to smrdíme? Kto nám to chce dať najavo, že nevieme cestovať na Sicíliu? Kto nám to chce pripomenúť našu minulosť, na ktorú sa aj tak nedá zabudnúť, hoci, hodilo by sa.

Tvorba Petra Gregora nastoluje veľa sebaspytujúcich a existenciálnych otázok. Ako potom spraviť divadlo z jeho textu, kam do hľadiska príde skupina a nie skupinka? Ak budete hľadať kompromisy riešenia jeho myšlienok, môže sa stať, že rukavicu vám hodí do tváre prvý autor. A predsa sme sa o to pokúsili v Divadle a.ha na Školskej 14. v réžii Štefana Korenčího hrou prepísanou z rozhlasovej hry *Interview*. Takmer na smrť schľastaného básnika príde svedeať novinárka, z ktorej sa vykľúje napokon Smrť.

Hraničná situácia, v ktorej niet miesta na okrášľovanie skutočnosti, ktorá nás v skutočnosti obklopuje. Správa zo slovenského Parnasu, ktorý nie je odpočívadlom, ozdobou krajiny, horou veľduchov, ale barinou, kde kŕkajú žaby, kde iba zopár výnimočných hláv trčí z toho sajrajtu, len človek nevie, či z neho rastú, alebo sa v ňom topia, dalo by sa povedať ústami autora. Dlhá cesta pešo na Sicíliu, ktorej som sa mohol na chvíľu zúčastniť. Chcel by som sa touto cestou za to poďakovať, bez ohľadu na to, čo si o tom myslí veľká skupina na raňajšej terapii v cestovnej kancelárii. Bolo to príjemné. Češť.

S manželkou Annou

Depka krasavica a kocúrik Čičo, 2002

DÁVNO, PRADÁVNO

TOMÁŠ JANOVIC

písané pre K&K

1

Peter Gregor dávno, pradávno prestal písať básne. Stal sa „iba“ básnikom-humoristom, a slovenský humor získal takúto výraznú posilu. Lebo ako napísal iný humorista-básnik, klasik Milan Lasica: „Poézia bez humoru sa dá vydržať, ale humor bez poézie ťažko.“

A aby som pridal ešte jeden argument, tentoraz neliterárny – čo by bol Charlie Chaplin bez metafory?

2

Peter Gregor dávno, pradávno zistil, že kto chce manipulovať ľuďmi, musí najprv manipulovať slovami; iste aj preto, že na počiatku bolo slovo. A tak všetkých manipulátorov prichytáva pri slove, čiže pri čine.

3

Peter Gregor dávno, pradávno pochopil, že všetci sme až po uši plní nerestí. Lebo ako napísal básnik-nehumorista, klasik Ján Kostra: „Nevädze, kúkoľ, vlčia maky... človek je taký.“ Za neresti sa netreba od hanby prepadnúť pod zem, hanbiť sa treba za ich farizejské príkrášľovanie a zatajovanie.

Farizejstvo je jedna z veľkých tém Petra Gregora, veď dobre pozná svojich Kocúrkovčanov.

4

Peter Gregor je majstrom smiechu cez slzy, a ja ho oddávna, pradávna čítam s veľkým pôžitkom. A ako oneskorený narodeninový darček mu posielam túto klasickú anekdotu:

V Paríži sa zhovárajú dvaja ruskí emigranti. „Včera ja vstretil Annu Pavlovnu, solnyško vsej Rosiji.“ „A što vy delali?“ „Nu što, jebali i plakali.“

Milý Peter, všetko najlepšie do ďalšej šesťdesiatky; a už len malé postskriptum – o dobrom humore je dávno, pradávno známe, že nestarne.

TVOJ SPOLUNEBOŽTÍK

DUŠAN MITANA

písané pre K&K

Ahoj, Peter!

S Petrom Gregorom sa poznám už niekoľko desiatok rokov a hoci sa nestretávame často, vieme o sebe: od jeho Potreby visieť a mojich Psích dní. Peter je mi blízky, lebo na vlastnej koži zakúsil a stále zakúša, aké ťažké, takmer nemožné, je v tomto stádovitom veku byť sám sebou a nebyť sám. Znáša to statočne, s provokatívnou eleganciou, noblesou a dôstojnosťou – v živote i literatúre. Aj preto si ho vážim a mám ho rád: lebo život a literatúra je pre neho jedno a to isté. Sebazničujúco totožné.

Keď sa občas, neplánovane, ale určite nie náhodne, stretneme, objednáme si nejaký ten životabudič, popijame a mlčky sa rozprávame o našej márnej snahe dotknúť sa hrán nepoznatelného. Nie vo všetkom spolu súhlasíme a hoci presne vieme, koľko môžeme piť, zvyčajne pijeme dlhšie ako sme pôvodne chceli a nakoniec to Peter vysvetlí: „Problém je v tom, že len čo začneme piť, už to nie sme my.“

A smežeme sa nad sebou a podáme si ruky a vieme, že sa niekedy, niekde opäť stretneme.

Srdečne Tvoj spolunebožtík,

D. M.

VÁŽNO–HUMORNÝ OBOJŽIVELNÍK

STANO RADIČ

písané pre K&K

S Petrom Gregorom som sa mal to šťastie stretnúť pred mnohými rokmi v Redakcii zábavných žánrov Slovenského rozhlasu. Musel som si ho všimnúť, aj keby som nechcel. Je to človek *sui generis*, povedal by som že je to nový druh *homo sapiens sui generis* odlišujúci sa od iných aj vizážou, aj vnútrom. Aj jeho domček stojaci v rade rovnakých domčekov je úplne iný. Akoby aj on – ten domček – symbolizoval, že v každej dobe sa dá vymaniť z uniformity, zo sivej zóny priemeru. Z neho – toho domčeka – Peter podniká stále zriedkavejšie výpravy za životom po súši aj po vode. Tak ako mnohým vážnym autorom nestačí iba zásadne, vážne, prehovárať k svetu, tak Petrovi – známemu v slovenskom humore – nestačí iba žartovať. Je to vážno–humorný obojživelník, ktorý sa v obidvoch živloch cíti ako ryba vo vode. Na jeho aforizmoch sa dá zasmiať, jeho hry a dramatizácie vás prikovajú k rádiu, ktoré sa s ostatnými médiami pomaly mení na žuvačku pre mozog. Ako humorista nemusí držať ruku na tepe dňa a už vôbec nemusí tepať do nešvárov, ktoré „nám ešte strpčujú cestu za lepším zajtrajškom“. Je aktuálny, aj keby písal o dinosauchoch. Aj o ňom je aforizmus, ktorý som s dovolením kedysi napísal ja: Mozog je jedna z mála vecí, ktoré sa častým používaním neopotrebuju.

SMRŤ AKO TÉMA I SCHÉMA

JOZEF BŽOCH

SME, 6. 12. 2001

Prózy Petra Gregora Denník nebožtíka (Slovenský spisovateľ, Bratislava 2001) sú v poslednom období už štvrtou knihou, ktorá má takýto desivý názov. Roku 1997 vydal medzitým už nebohý Václav Pankovčín poviedky Bude to pekný pohreb, úspech získala Knihá o cintoríne Samka Táleho (2000), k miestu posledného odpočinku sa vrátil Dušan Mitana v próze Môj rodný cintorín (2000). Nad frekvenciou týchto názvov by sa iste dalo všelijako špekulovať, no priamo a výlučne s obsahom knihy súvisí len Gregorov Denník nebožtíka.

Tri Gregorove prozaické texty, ktoré ťažko označiť za poviedky, sú monotematické a predstavujú autorovo vnútorné zrkadlo. Veľká dávka narcizmu je preto prirodzená, no nejde o narcizmus sebaobdivný, skôr sebaobviňujúci, sebatrýznivý, flagelantský. Autorský subjekt trpí komplexom vlastnej zbytočnosti a márnosti sveta vôbec, ktorý si lieči alkoholom; vytriezvenie znamená nové sklamanie, a tak celá prvá časť nazvaná Chandra (čo je po rusky svetabôľ, známy najmä z Jesenina) obsahuje len cyklicky sa opakujúce predalkoholické a postalkoholické situácie, kde sa hrdina vyspí z opice, zobudí sa ako človek a teraz je z neho individuálne ja, ktoré nevie, čo si so sebou počať.

Hnusí sa sám sebe a z toho vyplýva sentencia, že „život ho prestal baviť skôr, ako ho začal žiť“.

Keďže „slnčná sústava každého sa volá JA“ a to, čo je okolo neho, vzbudzuje v ňom len rozpaky, ak nie odpor, vlastná existencia sa mu mení na neznesiteľné bremeno. Už ani nič nehľadá, lebo vie, že nič nenájde. V takomto psychickom rozpoložení sa na seba pozrie aj ako na spisovateľa a zisťuje, že nápady iba mával a ak ho voľakedy ubíjalo vedomie, že nikdy neprekročí svoj tieň, „teraz by neviem čo dal za to, keby aspoň dáky vrhol“.

V tejto prvej časti Gregor navštívil priam do pyramidálnej výšky všetky možné negatíva a pesimizmy vrátane motívu nevydarenej samovraždy; tá jeho osamelosť kričí až do takej miery, že chvíľami nám pripadá ako autoštylizácia najmä, ak autor pripomína, že sa vždy potreboval hrať. A naozaj sa sem-tam aj hrá, nezaprúc v sebe dlhoročného aforistu; smrť berie vážne, ale nie smrteľne, vzdychne si, „aké ťažké je starnúť pre niekoho, kto nebol nikdy dospelý“, priznáva sa, že sa pokúša ujsť skutočnosti „v hre na samého seba“.

A tak to pokračuje aj v druhej časti Láhke zápisky ťažkého pijana, kde sa ešte väčšmi sústredil na akúsi filozofiu alkoholizmu, kladie si otázky a vo forme maxím a aforizmov na ne odpovedá, zavše sa obtrie o nejaké myšlienky filozofov, ktorí uvažovali o údele ľudstva, aby napokon v závere naznačil, že si poňho prišla smrť.

Motív ľudskej pomínutelnosti nie je v Gregorovej tvorbe nový, opakuje sa v rozličných variáciách a tu vrcholí v tretej časti morbidnou predstavou o vlastnom hrobe, ba dokonca truhle, v ktorej leží. Nová príležitosť trochu si zafilozofovať, no najmä čierno si zahumorizovať, lebo ani posledné veci človeka nie sú pre autora posvätné. A či bol v tom úmysel zľahčiť vážnosť smrti alebo rozptýliť čierňavu, do ktorej zahalil svoju knihu?

Gregorov Denník nebožtíka je totiž čítaním pre silné nervy. Aj keď vieme, že sa všelikde hrá, a cítime, že nie vždy ide o jeho spovedi o existenciálnu úzkosť, ale skôr o bežné poopieľkové depresie. Autor to koniec koncov ani netají. No jednako chcel „vrhnúť tieň“, aby som parafrázoval jeho vetu.

TROGLODYT VO VÝSLUŽBE JÁN ŠTRASSER

Peter Gregor: Interview (Život básnika v skratke).
Réžia: Štefan Korenčí. Hrajú Anna Javorková a Marián Geišberg.
22. premiéra Divadla a. ha, 18. mája 2002.

Domino fórum 25/2002

Divadelná hra Petra Gregora Interview z roku 2002 je na scénu prenesená rozhlasová hra z roku 1998. Na rozdiel od recenzentky *Národnej obrody* mi to vôbec neprekáža (prekáža mi len, že sa to v bulletine k inscenácii v Divadle a. ha. neuvádza).

Nemyslím si ani, že „minimum konania, žiadne efekty a záľaha nekončiaceho sa textu“ degradujú javiskovú podobu tejto hry. (Akáže „záľaha“, keď celé predstavenie trvá hodinu?) Podľa tohto kritéria by sme museli vyňať z divadla celý jeden subžáner konverzačnej komédie na čele s Oscarom Wildom a G. B. Shawom. A možno aj Čechova...

Básnik, satirik, dramatik – hoci najpresnejšie by bolo naskrze nie zhadzujúce označenie literát – Peter Gregor vo svojich textoch skutočne nezaprie príbuznosť s vyššie menovanými Angličanmi. Odlišuje ho od nich to, čo odlišuje Slovensko od Anglicka, spája ho s nimi miestami až obsedantná vášeň pre literárnu výpoveď v podobe aforizmu, maximy, sentencie.

Interview má podtitul Život básnika v skratke. Aby ho poslucháč/divák mohol odsledovať, musí mu ho autor/Básnik vyrozprávať. (Projekciu autora do postavy Básnika by sme hádam pochopili aj bez zvukovej podoby mien Gregor/Zongor a rovnakého dátumu narodenia.) Ona (Novinárka) príde s Ním (Básnikom) urobiť rozhovor. Novinárke na tom rozhovore veľmi záleží, Básnikovi veľmi nie. (Číže áno, inak by hra nemala zmysel.) Popri neustálom odmietaní rozhovoru akoby mimochodom vyrozpráva „v skratke“ svoj život kedysi „neopakovateľného majstra Zongora“, dnes alkoholom zdevastovaného „troglodyta vo výslužbe“. K alkoholickému účtovaniu so životom sa musí pridať aj Novinárka – Básnik nechce, aby bola „triezvym svedkom jeho zosuvu“.

*Ako kvet (narcis) medzi ľaliami
vo vlastnej záhrade*